

© Поліщук Н. В.

Поліщук Наталія Володимирівна, Рівненський державний гуманітарний університет, м. Рівне (Україна)

УДК 37:[165.12+130.123.4]:316.32

ВИХОВАННЯ НООСФЕРНОЇ Й АНТРОПОКОСМІЧНОЇ СВІДОМОСТІ ТА ДУХОВНОСТІ В КОНТЕКСТІ ІНФОРМАЦІЙНО-ВИСОКОТЕХНОЛОГІЧНОГО НАУКОВО-ТЕХНІЧНОГО ПРОГРЕСУ

В статті предметом дослідження є перспективи подальшого пізнання світу та науково-технічного і технологічного розвитку цивілізації в епоху сучасного інформаційно-високотехнологічного прогресу. Обґрунтовується, що тільки в єдності розуму і духовності людства можливе космічно-інопланетне майбутнє нашої цивілізації. Вияснено, що стратегічна мета філософії освіти – це формування космічно-інопланетного типу особистості як образу людини майбутнього. Пропонується концепція доведеної високодуховно-моральної особистості як образу людини космічно-інопланетного майбутнього, яку система освіти та філософія освіти повинні виховувати вже сьогодні.

Ключові слова: наука, освіта, техніка, технології, розум, духовність, моральність, інформаційно-високотехнологічний прогрес, космічно-інопланетна цивілізація, образ людини майбутнього

ВОСПИТАНИЕ НООСФЕРНОГО И АНТРОПОКОСМИЧЕСКОГО СОЗНАНИЯ И ДУХОВНОСТИ В КОНТЕКСТЕ ИНФОРМАЦИОННО-ВЫСОКОТЕХНОЛОГИЧЕСКОГО НАУЧНО-ТЕХНИЧЕСКОГО ПРОГРЕССА

В статье предметом исследования являются перспективы дальнейшего познания мира и научно-технического развития цивилизации в эпоху современного информационно-высокотехнологического прогресса. Обосновывается, что только в единстве разума и духовности человечества возможно космично-инопланетное будущее нашей цивилизации. Подтверждено, что стратегическая цель философии образования – это формирование космично-инопланетного типа личности как образа человека будущего. Предлагается концепция совершенной высокодуховно-нравственной личности как образа человека космично-инопланетного будущего, которую система образования и философия образования должны воспитывать уже сегодня.

Ключевые слова: наука, образование, техника, технологии, разум, духовность, нравственность, информационно-высокотехнологический прогресс, космично-инопланетная цивилизация, образ человека будущего

EDUCATION NOOSPHERE AND ANTROPOSPACE CONSCIOUSNESS AND SPIRITUALITY IN THE CONTEXT OF INFORMATION-HIGHLY TECHNOLOGICAL SCIENTIFIC AND TECHNICAL PROGRESS

In clause an object of research are prospects of the further knowledge of the world and scientific and technical development of a civilization during an epoch of modern information-highly technological progress. Proves, that only in unity of reason and spirituality of mankind it is possible space-planetary the future sew civilizations. It is confirmed, that the strategic purpose of philosophy of formation is a formation space-planetary type of the person as image of the person of the future/. The concept of the perfect spirituality-moral person as image of the person space-planetary the future which the education system and philosophy of formation should bring up already today is offered.

Key words: a science, formation, technics, technologies, reason, spirituality, morals, information-highly, technological progress, space-inoplanetary a civilization, an image of the person of the future

Постановка проблеми. Людство живе в час, коли його діяльність перейшла всі межі біологічної реальності й стала визначатися досягнутою могутністю розуму [1]. Чи це є наслідок переходу біотехносфери в ноосферу? В кінці ХХ і на початку ХХІ ст. на весь гігантський ріст випросталася проблема виживання людства та збереження всього живого на планеті Земля. Як же тепер відноситися до поглядів на ноосферу, які склалися ще на початку ХХ ст.? Основоположники вчення про ноосферу (Е. Леруа, П. Тейяр де Шарден, В. Вернадський) вірили, що людський інтелект, перетворюючись у планетарну геологічну силу, приведе до впорядкування природної й соціальної діяльності, до більш досконалих форм буття. Перехід біосфери в ноосферу вважався безсумнівним благом, яке несе людству розв'язання всіх проблем. У космічних варіантах (наприклад, у К. Ціолковського) перехід від біосфери до ноосфери передбачав усунення зла, всезагальну гармонію [2,с.3].

Аналіз досліджень і публікацій. На одній з ювілейних доповідей В. Вернадський висловив думку, що «ноосфера – це гармонійне поєднання природи і суспільства, це триумф розуму і гуманізму, це сполучені воедино наука, суспільний розвиток і державна політика на благо людини, це світ без зброї, війн і екологічних проблем, це мрія, ціль, яка стоїть перед людьми доброї волі, це віра у велику місію науки і людства, яке озброєне наукою». Як видно з приведеного, людство навіть ще не наблизилося до становлення ноосфери. «Науковий світогляд, – писав В. Вернадський, – є творення і вираження людського духу; нарівні з ним проявом тієї ж роботи служить релігійний світогляд, мистецтво, суспільна і особиста етика, соціальне життя, філософська думка і споглядання» [3, с. 116]. Роботи В. Вернадського в свій час допомагали людям краще зрозуміти життя Землі, її сьогодення і майбутнє, зв'язане з космосом, з їхньою працею і думками. Його роботи ніби зв'язували воедино вік нинішній і вік, який минув. Проте не сталося, як гадалося геніальному мислителю. Ще до початку ХХІ ст. антропогенне навантаження на біосферу Землі, яке викликається хижацькою господарчою діяльністю людства, вийшло за всі допустимі межі. Біосфера не здатна більше компенсувати подібні антропогенні збурення. Прірва між доходами багатих і бідних також досягла нечуваної глибини. Напруженість як у взаємодії між людством і біосферою, так і всередині світового суспільства перевершила всі можливі межі та в цьому розумінні стала позамежною та продовжує зростати. У найзначнішій мірі впливає на людину і суспільство екологічна обстановка, яка повністю формує людину і в той же час, при несприятливих умовах, викликає мутацію, а то й знищує її. З кожним роком екологічна загроза лише збільшується і особливо прогресує кліматична загроза, яка нині перетворилася в найбільшу глобальну, навіть кризову проблему для людства [4, с. 312-327], про що свідчить спеціальна сесія Організації Об'єднаних Націй у кінці жовтня 2014 року.

Техніка, завдяки своєму нестримному прогресу, вже відкинула контроль зі сторони людини, стала самостійною сферою діяльності інженерів, техніків, технологів – техносферою, забувши, що функціональним призначенням техніки є покращення умов існування людства, а не нищенням природи і відсуттям клімату. Але ж цінність людини, яка вийшла з природи і живе, дякуючи їй, вища за техніку. Відтак, можна говорити про заміну в наш час, час інформаційно-високотехнологічного науково-технічного прогресу (ІВТ НТП) біосфери техносферою, і аж ніяк не ноосферою. Створився зляканий гібрид – технобіосфера. Така трансформація, зокрема, суттєво впливає на духовність молоді та змінює підходи до освіти. Якщо раніше (індустріальне суспільство) учень (студент) вчиться, як правило, один раз у житті, то для світу ноосфери (постіндустріальне суспільство) навчання стане постійним, індивід буде вчитися все життя. Проте аналіз самого змісту ноосфери показує, що вона не замінюватиме, а включатиме в себе технобіосферу [5, с. 27]. Нині можна говорити, що біосфера перейшла в проміжний стан – у біотехносферу, а точніше технобіосферу, бо ведучим елементом у ній уже є техніка і технології.

Отже, ми спостерігаємо перехід біосфери в технобіосферу, а точніше, якщо брати до уваги бурхливу, буквально революційну інформатизацію і космізацію суспільства в процесі ІВТ НТП, в інформтехнокосмобіосферу. Але ноосфера, а точніше космоноосфера, бо частина людства в зв'язку з перенаселенням нашої планети, ряду нерозв'язних глобальних криз і можливістю всепожираючої ядерної війни, змушена буде в недалекому майбутньому переселятися на інші планети космосу. Космічна експансія – це єдине, що здатне врятувати природу і людство на Землі й у космосі. Отже, землян з необхідністю, уже в ХХІ ст., чекає космічно-інопланетне (КІП) переселення, тобто колонізація космосу і створення космічної цивілізації (КЦ).

Е. Гор у своїй книзі [6, с. 404] дає наступну характеристику сучасного світу: «... все це свідчення духовної кризи сучасної цивілізації, породженої її внутрішньою пустотою і відсутністю великої духовної цілі». «Я прийшов також до більш глибокого розуміння самого страшного факту з усіх, з якими нам довелося зіткнутися в наш вік: цивілізація здатна знищити сама себе» [6, с. 13]. Все це, згідно думки академіка М. Мойсеєва [7], означає, що люди не знайшли потрібного ключа до своїх взаємовідношень та з Природою, в результаті чого вони приречені на загибель. Науці поки що не вдалося знайти принципового розв'язання цієї проблеми. Необхідно всебічно вивчити закономірності переходу інформтехнокосмобіосфери в космоноосферу, сформулювати основні принципи, згідно яких має здійснюватися розвиток цієї надскладної системи.

Виклад основного матеріалу дослідження. Таким чином, необхідно йти іншим шляхом – науково-філософським, просвітницьким і духовним. Необхідно донести до свідомості абсолютної більшості людства, що нині нашу планету потрібно розглядати як космічний корабель, де всі ресурси вкрай обмежені й природа та екологія заключені в малому об'ємі, а тому все обліковується, регулюється, регенерується, науково контролюється, щоб забезпечити життєдіяльність людей у цьому

замкненому просторі, адже за бортом цього населеного корабля безмежний, холодний і пустий з глибоким вакуумом космос. Утворення найменшого неконтрольованого отвору в цьому кораблі веде до миттєвої загибелі людства і всього живого. Тому необхідно, щоб молодь всебічно засвоїла нову науку – глобалістику. В ній здійснюється спроба розкриття внутрішньої логіки проектів і моделей, співставлених з реально існуючими тенденціями розвитку людства, а також дається диференційована оцінка соціально-філософських посилів кінцевих результатів і висновків, які витікають із зарубіжних досліджень глобального розвитку [8].

Як показують дослідження, ніякі електронно-комп'ютерні новинки, суцільна комп'ютеризація світу, поза розвитком високої духовності КІП типу суспільства, не врятують цивілізацію, оскільки бездуховний і аморальний комп'ютерний спеціаліст високої кваліфікації («комп'ютерний хакер» або психічно хвора людина – маніяк), діставши доступ до ядерної чи іншої зброї, а також до високоенергетичних установок (ядерні, термоядерні електростанції, склад ядерних і термоядерних бомб, високопотужні прискорювачі, які зможуть виробляти антиречовину чи чорні діри тощо) може миттєво перетворити ці блага цивілізації в засоби могильників для людства. Тільки повсюдне втілення високодуховно-моральних КІП цінностей врятує цивілізацію. Тому ноосфера і антропокосмосфера мають злитися в єдине ціле – антропокосмоносферу. **З цією метою введемо в філософію освіти і філософію космології нові поняття:**

– **космічно-інопланетний (КІП) (божественний) тип особистості** – це довершена високодуховна та моральна особистість майбутнього, розрахована на реалізацію себе в третьому тисячолітті; це особистість, у якій наявна гармонія найвищих якостей розуму, духовного багатства, моральності, високорозвиненого інтелекту, божественності при гармонійному сполученні з довершеним фізичним та емоційним тілом, спрямована на реалізацію творчих потенціалів у масштабах Землі та космосу, яка здатна переселитися і жити в космосі в умовах високорозвиненої та високодуховної КІП цивілізації, бути мудрою, любити Бога, спілкуватися і переймати знання та досвід інших КІП високодуховних надцивілізацій, творити на благо людського суспільства та природи;

– **антропокосмосфера** – це зона розселення людства на планетах космосу – майбутні космічні поселення землян, в яких житимуть і освоюватимуть енергетичні та матеріальні ресурси об'єктів Всесвіту КІП спільноти людських особистостей;

– **антропокосмічна ера** – це проміжок часу галактичних масштабів, на протязі якого людство буде переселятися на планети космосу й освоюватиме інші об'єкти Всесвіту;

– **антропокосмічна цивілізація** – складова частина антропокосмосфери, що охоплює частину людства, сукупність індивідуумів, яка переселилася в космос і живе та діє в ньому, забезпечуючи високий рівень суспільного розвитку матеріальної та духовної культури, досягнутий нею за рахунок освоєння об'єктів Всесвіту і взаємодії з іншими високодуховними космічними надцивілізаціями, як космічна суспільно-економічна формація;

– **космічна надцивілізація** – це космічна надсуспільно-економічна формація, яка охоплює значну частину галактик Всесвіту і яка в процесі свого розвитку на протязі галактичного проміжку часу досягла далеко вищого матеріального й духовного рівня, ніж антропокосмічна цивілізація;

– **космічна духовність** – категорія людського буття, що виражає здатність до виходу людини за межі вузько земного, соціально-інтегрованого існування у сферу єдиної «духовної батьківщини» – високорозвиненої та високодуховної КІП цивілізації й майбутнього створення такої цивілізації; це почуття й усвідомлення невідворотної реальності майбутнього переселення людства на інші планети космосу, яка має безпосередньо чи опосередковано спрямовувати життєдіяльність людини у напрямку єдності об'єктивного і суб'єктивного стосовно антропокосмізму людського життя; формується через космічну освіту, космізацію людського буття, космічний світогляд, освоєння культури космічних надцивілізацій, виховання КІП (божественної) особистості;

– **космічна освіта** – система випереджаючого педагогічного впливу на учнів і студентів з метою ознайомлення їх з процесом і результатами дослідження й освоєння космосу, формування в них космічного світогляду, який базується на усвідомленні людиною своєї єдності з космосом і матеріальними об'єктами Всесвіту та їх системами й еволюцією світобудови, підготовки їх як майбутніх спеціалістів космічної галузі, астрономії, космогонії і космології, виховання КІП особистостей, які будуть здатні переселитися і жити на інших планетах космосу, а також утворити в майбутньому високоосвічену й високодуховну КІП цивілізацію та спілкуватися з іншими високодуховними надцивілізаціями й допомагати землянам;

– **космічний світогляд** – система філософсько-антропологічних і педагогічних поглядів на космос як майбутню антропокосмосферу, покликаних формувати у людей антропокосмізм, сукупність знань

про планетарну і космічну еволюцію, про структуру світобудови, про місце розумної матерії та інших видів матерії в масштабах космосу й осмислення своєї ролі та значення в космічному еволюційному процесі, в ході якого сприяти якісному переходу розумної матерії Землі із планетарного стану в стан інопланетної космічної сили шляхом розселення людства в масштабах Сонячної системи з перспективою виходу на галактичні та метагалактичні системи.

Наша мета – привернути увагу суспільства до питання важливості на основі науки глобалістики, духовності, формувати ноосферну КІП свідомість студентів, майбутніх спеціалістів народного господарства, науки, техніки і технології, в тому числі космічної, від яких буде залежати екологічна, кліматична, соціальна й економічна безпека людства та його виживання, в тому числі й української нації.

Це фантастично важка задача, вона має включати математичне і комп'ютерне та інші види моделювання, але від здійснення цього людству нікуди не дітися, бо без розв'язання цієї задачі наука не може розраховувати ні на яке просування в дослідженні загальних властивостей оточуючого Всесвіту, здатності протистояти можливим масштабним впливам зі сторони людства, а це означає, що не враховувати нинішнє антропогенне перевантаження на Природу та її реакцію, є основою катастрофічної зміни клімату, що веде до колапсу життя на Землі.

Для того, щоб утвердилася космоноосфера, «Планетарне суспільство» має перетворитися в деякий єдиний організм, що взаємодіє з інформтехнокосмобіосферою як єдине ціле. Це – «абсолютний факт». Має виникнути Колективний Розум внаслідок необхідності обміну, нагромадження, відбору й зберігання інформації, технології, що виробляються людьми в процесі їх життєдіяльності. В наш час мова має йти вже про Колективний розум планетарного масштабу, оскільки людство має взаємодіяти з природою і Всесвітом як єдине ціле.

Формування високих духовних принципів кожної людини і набуття нового сенсу її існування в умовах ноосфери можливе тільки при суцільній високій духовності суспільства. «Коли ми починаємо вдумуватися в зміст процесу розвитку цивілізації, ми обов'язково виходимо на проблему еволюції духовного світу. Духовний світ – це надпотужний потік людського Буття» [9]. Над підвищенням духовності мають працювати як філософія, освіта, наука, культура, так і саме суспільство.

Парадокси нашого часу полягають у тому, що земна цивілізація управляється не філософами, а політиками. Кожний політик живе тільки сьогоднішнім днем, він розв'язує тільки свої кон'юнктурні та фінансові проблеми, тому думати про побудову антропокосмоноосфери, як стратегічної перспективи виживання людства, він принципово не здатний. Державами і взагалі людством мають керувати філософи, інакше людство загине, бо нові знання про природу і суспільство, а, отже, і про сучасний світ з його антропогенними межами і об'єктивними закономірностями розвитку здобуває філософія і наука, але не політика. Земна цивілізація нині переживає найскладніший, критичний момент своєї історії і корінна реконструкція всього сучасного світу можлива лише на основі науки про цей світ як єдиного цілого. Наш світ, щоб не піти в небуття, може і повинний функціонувати як космічний корабель. Потрібно формувати новий тип молодої людини – космічно-інопланетний, як образ людини КІП майбутнього. Нова цивілізація має початися не з нової економіки, а з нових наукових знань і нових освітніх програм. Людство повинно жити в злагоді з Природою, з її законами. Люди повинні сприймати себе не панами, а частиною Природи і Всесвіту. Нові моральні принципи мають ввійти в кров і єство Людини. Для цього необхідно мати не тільки спеціальну, але й гуманітарну освіту. XXI ст. буде століттям гуманітарно-космічного знання, подібно до того, як XIX ст. було століттям пари та інженерних наук [9, с. 5].

Зрозуміло, що знання і розуміння наростаючої небезпеки апокаліпсису безперервно нагромаджуються. Тому перше завдання, яке постає перед системою «Вчитель», - зберегти і систематизувати знання про Природу і Всесвіт та донести їх до мільярдів людей. Сприйняття молодими людьми нових антропокосмічноноосферних духовних начал неможливе без чіткого розуміння людьми того факту, що вони є жителями нашого космічного корабля з назвою «Земля».

По-справжньому інтелегентне, а основне - високодуховне суспільство (бо канібал, який користується виделкою і ножом, ще не є духовною особистістю) здатне переступити межу епохи ноосфери. В поширенні знань, необхідних для вироблення вказаних норм поведінки, сприйняття обмежень, які накладаються екологічним і моральним імперативами, в поширенні міжнародної просвітницької програми необхідно всемірно використати всі сучасні засоби масової інформації.

На думку М. Мойсеєва, необхідна демократія нового типу – «загальнопланетарна демократія». Але вона вимагає різкого підвищення загальної культури, ролі міжнародних організацій та їх відповідальності перед усіма мешканцями планети. Особлива роль тут буде належати ООН, яка має

набути повноваження світового уряду. Але разом з тим, має змінитися свідомість політиків.

Висновки. Отже, в епоху становлення ноосфери якраз корпус учителів, свідомість яких пронизана принципами ноосфери і КПП майбутнього, може виявитися тією базою і тією життєвою школою для мільярдів людей, яка стане здатною відбирати осіб, придатних для керівництва іншими людьми, і тих, кому може бути довірено розпоряджатися тією могутністю, якою ми володіємо уже сьогодні. Тому необхідно готувати їх уже тепер як Колективний світовий Розум, щоб не було пізно.

Мудрецями і пророками у справі становлення ноосфери і КПП майбутнього людства мають стати видатні вчені, зокрема, філософи, а не політичні діячі, котрі, як правило, ніколи не дослухаються до Колективного світового Розуму, зокрема, ООН та Міжнародних форумів філософів і вчених та не вживають енергійних заходів для дій відповідно до рекомендацій науки. Терміново в усіх існуючих вузах необхідно розробляти програми втілення «космоноосферного, духовного і морального імперативів» у навчальний процес, а головне розв'язувати проблеми підготовки тих, хто буде їх реалізовувати, інакше невдовзі вийдемо за межі перспектив існування людства і всього живого на Землі. Для уникнення цієї ситуації, за Тейяр де Шарденом і В. Вернадським, необхідно забезпечити торжество Розуму, його перетворення в єдиний світовий Розум і його злиття з Богом. От тоді і виникне реальна можливість подолати обмеженість Розуму, який завів рід людський у тупик, і який виступав до цього часу лише як засіб адаптації біологічного виду та дозволив перетворити в екологічну нішу Людства всю планету. Розширяться нікуди, лише - на інші планети космосу. Потрібні неймовірні зусилля вчених, політиків, народів, націй і держав, спрямованих на те, щоб історія пішла по шляху ноосферного розвитку, а ще краще КПП майбутнього, які гарантують виживання людської цивілізації.

Самозбереження і виживання людства можливе лише за умови вдосконалення кожної людини в її світоглядних цінностях, зокрема, це висока духовність, мораль, добро і справедливість, любов до рідної планети Земля і усвідомлення того, що невдовзі доведеться переселятися на інші планети космосу. Необхідна ноосферизація та космологізація всіх навчальних предметів від школи до вузу, магістратури й аспірантури.

Отже, в добу глобалізації світова наука нерідко є першоджерелом небажаних та небезпечних змін у природі та суспільстві. Разом з тим саме наука та філософія є важливими чинниками збереження цивілізації та культури. Це ще раз переконливо доводить, що проблематики сталого розвитку та ноосфери і космосфери глибоко взаємопов'язані [10, с. 3]. У цьому зв'язку принципового характеру набуває висновок академіка А. Урсула про те, що стратегія сталого розвитку логічно може бути лише ноосферою [11], а на наше переконання – космічноноосферно-інопланетною. За Тейяр де Шарденом кінцевим пунктом розвитку ноосфери, а згідно наших міркувань, антропокосмоноосфери, є її злиття з Богом, єднання з Богом і створення божественної космічної надцивілізації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Клепко С. Ф. До питання про «ноосферну» філософію для учителя / С. Ф. Клепко // Освіта і управління. – 2000 (2001). – Том 4, № 3–4. – С. 34–41.
2. Кутырев В. А. Утопическое и реальное в учении о ноосфере / В. А. Кутырев // Природа. – 1990. – № 11 – С. 3–10.
3. Баландин Р. К. Вернадский: жизнь, мысль, бессмертие / Р. К. Баландин. – М.: Знание, 1979. – 176 с.
4. Поліщук Н. В. Науково-технічний прогрес і духовно-моральне становлення молоді: [монографія] / Н. В. Поліщук. – Рівне: О. Зень, 2012. – 464 с.
5. Кавалеров В. А. Від «техносфери» до «ноосфери»: філософсько-освітній аспект / В. А. Кавалеров // Вісник НТУУ «КПІ». Філософія. Психологія. Педагогіка. – 2011. – Випуск 3. – С. 24–28.
6. Гор Э. Земля на чаше весов. Экология и человеческий дух / Э. Гор; пер. с англ. – М.: ППП, 1993. – 503 с.
7. Моисеев Н. Н. Расставание с простотой / Н. Н. Моисеев. – М.: Аграф. 1998. – 480 с.
8. Лейбин В. М. Зарубежная глобалистика: проблемы и противоречия / В. М. Лейбин. – М.: Знание, 1988. – 64 с.
9. «Круглый стол» журнала «Вопросы философии», посвященный обсуждению книги Н. Н. Моисеева «Быть или не быть... человечеству?» / [Сост. В. А. Лекторский] // Вопросы философии. – 2000. – № 9. – С. 3–28.
10. Семенюк Е. Наука як фактор збереження цивілізації і культури / Е. Семенюк // Філософські науки. Фундаментальні проблеми сучасної філософії. – 2010. – № 661. – С. 3–7.

11. Урсул А. Д. Путь в ноосферу. (Концепция выживания и устойчивого развития цивилизации) / А. Д. Урсул. – М.: Луч, 1993. – 275 с.

Сакун Аїта Валдуrowна, кандидат філософських наук, доцент

УДК 001:130.1/2

МИСЛЕННЯ В ЕВОЛЮЦІЇ СОЦІАЛЬНОГО БУТТЯ: КОНТЕНТ ІНФОРМАЦІЇ ТА ЗНАННЯ

Автор аналізує проблему мислення в історії еволюції філософії та культури. Показано, що в кожен епоху формується свій спосіб мислення, який ставить питання про нові поняття і зв'язки. На основі способу і логіки мислення вибудовуються потрібні дискурси, системи цінностей, концептуалізуються знання, відповідні правила і норми поведінки, стверджується нова особистість.

Ключові слова: мислення, епоха, спосіб мислення, логіка, знання, інформація, історичний час

МЫШЛЕНИЕ В ЭВОЛЮЦИИ СОЦИАЛЬНОГО БЫТИЯ: КОНТЕНТ ИНФОРМАЦИИ И ЗНАНИЯ

Автор анализирует проблему мышления в истории эволюции философии и культуры. Показано, что в каждую эпоху формируется свой способ мышления, который ставит вопрос о новых понятиях и связях. На основе способа и логики мышления выстраиваются нужные дискурсы, системы ценностей, концептуализируются знания, соответствующие правила и нормы поведения, утверждается новая личность.

Ключевые слова: мышление, эпоха, способ мышления, логика, знание, информация, историческое время

THINKING IN THE EVOLUTION OF SOCIAL LIFE: CONTENT OF INFORMATION AND KNOWLEDGE

The author analyzes the problem of the evolution of thinking in the history of philosophy and culture. It is shown that every era shaped their way of thinking, which raises the question of new concepts and relationships. Based on the method and logic, thinking aligning useful discourses, values, knowledge is conceptualizing, relevant rules and codes of conduct, argues a new identity.

Keywords: thinking, era, way of thinking, logic, knowledge, information, historical time

Філософія історії – не проста, а динамічна наука. Її численні загадки і парадокси прямо взаємопов'язані з унікальним статусом мислячої людини в світі. І в той же час – із значно більш передбачуваними, хоча зовсім не елементарними, законами розвитку і трансформації складних систем. Життєздатність же подібних систем багато в чому пов'язана з їх внутрішньою неоднорідністю, поліфонією. Подібна неоднорідність на рівні всезагальної історії може проявляти себе різним чином: як плідна взаємодія частин (країн, культурно-історичних типів або цивілізацій), зведених у певну цілісну структуру; або як прагнення до домінування однієї з частин, яка використовує ресурси системи у власних інтересах; або як антагоністичний конфлікт «всього і вся», «битва цивілізацій», здатна привести до зламу і загибелі системи. Також потрібно враховувати співприсутність в одному історичному та інтелектуально-мисленнєвому просторі різних, «різночасових» соціальних, культурних, когнітивних організмів. Отже, мова йде про неоднорідність, яка в історії (та сучасності) виступає в якості протилежностей.

Процес поєднання протилежностей почався в Середні віки, тобто в епоху панування монотеїстичних релігій, в першу чергу християнства. Між протилежностями почав формуватися внутрішній зв'язок, котрий став повсюдним фактом в Новий час. А новий зв'язок між фундаментальними логічними поняттями і етичними виявляє зміну самого способу мислення епохи. Монотеїзм середньовічної Європи вивів на перший план субстанціальні сили суспільного життя, тобто сили, які охоплюють всі її основні сфери. В даному випадку мова йде про осмислено прийняті етичні принципи, котрі впливали на сферу економіки, політики, сферу національних відносин, культуру тощо. Універсальна етика, котру християнство підняло над всіма попередніми моральними вимогами, буквально «визначала майже увесь зміст нової епохи, об'єднуючи народи і країни, перетворюючи не лише їх лад, але й саму історію» [7, с. 308]. З цих позицій стає реальним «вирішення проблем історичного пізнання і мислення» [3, с. 7].

Враховуючи дану ситуацію, зазначимо, що історичний час в епоху середньовіччя «створив» Бог